

Н.А.Рысбаев*, Е.М.Утебеков.

п.ғ.м.,аға оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан
аға оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан

*Корреспондент авторы: mersh_zhan@mail.ru

СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨЗІН-ӨЗІ ДАМУЫНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ- ПЕДАГОГИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Түйін

Мақала қарастырған мәселенің бір жағы объективті шындықтың белгілі бір саласы және осы білімді игеру, ал екінші жағы оларды қалыптастыру және практикалық қолдану процесі ретінде оқушылардың өзін-өзі дамуы мәселесін белгілер, тұжырымдамалар, заңдар мен өзін-өзі дамуы туралы білімдер жиынтығы ретінде зерттеу әдістемесін зерттеуге бағытталған. Педагогика адамның өзін-өзі дамуын үздіксіз өзін-өзі дамуы, өзін-өзі дамуы және өзін-өзі дамуы дағдыларын қалыптастыру тұрғысынан білдіреді. Психологиялық ғылым өзін-өзі дамуы мәселесінде ерекше орын алады. Бұл тәсіл кездейсоқ емес. Өзін-өзі дамуы, ең алдымен, өзін-өзі дамуы тақырыбын, оның даралығын және ішкі мәнін білдіреді. Субъект пен оның жеке басының проблемасы, ең алдымен, психологиялық проблема болып табылады. Даралық, тән жеке сипаттамалар мен қасиеттер жиынтығы ретінде, бір адамды екіншісінен ажыратуға мүмкіндік береді. Оқушылардың өзін-өзі дамуы міндетті түрде олардың өзін-өзі дамуыға арналған педагогикалық нұсқаулықты қамтиды. Стандартты әдістерді қолданатын және әдетте орташа оқушыға арналған дәстүрлі білім беру және білім беру жүйесі оқушының жеке ерекшеліктеріне дұрыс назар аударуға мүмкіндік бермейді.

Кілтті сөздер: Өзін-өзі дамуы, өзін-өзі жетілдіру, дағдылар, идеялар, білім, даралық пен жеке пікірді қалыптастыру.

Кіріспе

Адамның өзін-өзі дамуы мәселесі көптеген ғалымдардың тақырыбы болып табылады. Даралық адамды өзін-өзі дамуыға, өзін-өзі басқаруға және дамуға қабілетті мықты адам деп санайды. Этика өзін-өзі дамуыдың мазмұнын, оның қоғамда қабылданған этикалық мінез-құлық нормаларымен байланысын талдайды. Білім беру-бұл тұлғаның тұрақты дамуы, өзін-өзі дамуы және өзін-өзі дамуы дағдыларын қалыптастыру тұрғысынан адамның тұлғалық дамуы туралы. Тұлғаның дамуын нақтылауда когнитивтік ғылым ерекше рөл атқарады. Бұл тәсіл күтпеген жағдай емес. Адамға бағытталған даму-бұл адамға бағытталған даму философиясы, жеке тұлға және оның негізгі мақсаты. Қозғалыс пен тұлға мәселесі ең алдымен психологиялық проблема болып табылады. Жеке тұлға жеке ерекшеліктері мен тұлғалық қасиеттерінің жиынтығы ретінде бір адамды екінші адамнан ажырата алады.

Тұлға - жеке қалыпты, тәжірибені, тұлғалық қасиеттер мен қасиеттерді, өнімділікті және психологиялық құрамдас бөлікті білдіреді. Өзін-өзі дамуы қабілеті-адамның жеке басының маңызды аспектісі. Жұмыстың деңгейі мен көлемі әр адамға байланысты өзгеріп отырады. Егер адамның интеллектуалды дамуы онтогенез кезінде немесе оның миына тікелей тәрбиелік әсер ету арқылы жүрсе, онда интеллектуалды өзін-өзі дамуы-бұл субъектінің өзінің әсері [6].

Өзін-өзі тану келесі ингредиенттерді қамтиды. Физикалық мен-бұл адамның физикалық денсаулығының жай-күйі, оның физикалық қасиеттері мен қабілеттерінің дамуы туралы ойлары. Әлеуметтік «Мен» ұғымымен адамның бірлесіп жұмыс істеуге және басқа адамдармен қарым-қатынас жасауға өте маңызды қабілетін көрсетеді. Психологиялық «мен» адамның ішкі әлемі туралы идеясын жасайды. Бірақ ғалымдар атап өткендей, адамның өзін-өзі бағалауы мен оның шынайы болмысы арасында өте үлкен қашықтық жиі кездеседі. Еліміздің білім беру жүйесіндегі дене шынықтыру мен спорттың жеке нұсқасы туралы: инновациялар мен даму перспективалары әрқашан ең сенімді бола бермейді және бұл қайшылық жасөспірім балалар арасында айқын байқалады. Өзін-өзі дамуыдың мақсатына,

бағытына және құралдарына сүйене отырып, субъект нақты міндеттерді анықтайды: жақын болашақта тактикалық және жақын болашақта стратегиялық [7].

Оқушылардың тұлғалық дамуы олардың тұлғалық дамуына арналған нұсқаулықтарды қамтуы мүмкін емес. Стандартты әдістерді қолданатын және әдетте қарапайым оқушы болып саналатын дәстүрлі білім беру және оқыту жүйесі оқушының жеке ерекшеліктеріне тікелей назар аударуға мүмкіндік бермейді. Нәтижесінде, мұғалімдердің ықпалынан туындайтын және өзіне негізделген тұлғалық даму процесі жеке, шикі және шынайы қиялдарға әкелуі мүмкін, өйткені жастар өздерінің жеке басын көрсететін өмір мен бос уақытты іздейді. Әлбетте, олардың мінез-құлқы мен әрекеттері әлеуметтік сипатта болмауы мүмкін.

Зерттеу нәтижелері.

Тұлғаның даму проблемасының екі жақын, бірақ бір-біріне ұқсамайтын жақтары бар. Олардың біріншісі-рәміздер, ұғымдар, заңдар жинағы, т.с.с. (теория). Тұлғаның дамуын нақты үміттердің тәуелсіз саласы ретінде түсіну. Екінші жағы-білім беру процесі, оны құру және жүзеге асыру тәсілдері. Осы екі аспект тұлғаның даму проблемасын зерттеудің негізінде жатыр. Осы қабылданған тәсілді қолдана отырып, біз студенттерге әсер ететін тұлғалық даму мәселесін қарастырамыз.

Жалпы мағынада, адамның іс-әрекетінен туындаған эволюция рационалды шындықтың бөлігі болып саналады және саналы өзгеріс ретінде анықталады, оның қажеттілігін адамдар әлі түсінбеген. Мен осы өзгерістердің мақсаттарын, бағытын және әдістемесін анықтаймын [2].

Қазіргі уақытта тұлғаны дамыту мәселесіне екі негізгі көзқарас бар. Жеке тұлғаның өзін-өзі дамытуына ықпал ететін жеке психологиялық ерекшеліктердің бұзылуына, ішкі өзін-өзі жүзеге асыруға баса назар аударылады. Сонымен қатар, тұлғаның танымдық дамуының құрылымдық құрылысына бірнеше тәсілдер бар. Кейбір жағдайларда тұлғаның динамикалық аспектілеріне, басқаларында – тұлғаның танымдық аспектілеріне немесе оның мінез-құлық ерекшеліктеріне (қарым-қатынастардың даму деңгейі, әлеуметтік нормалар мен этикет және т.б.) назар аударылады.

Басқа жағдайларда жеке даму жолдары мен құралдарын зерттеу процесіне рұқсат етіледі. Өзін-өзі дамыту проблемасының іс жүргізу жағы келесі салаларды қамтиды: өзін-өзі тану, өзін-өзі бағалау және жұмыс өмірінде іске асыру. Осы салаларды зерттеу нәтижелеріне сүйене отырып, адам жеке дамуды жоспарлайды. Ол өзін тани бастады. Адамның сипаттамалары мен қабілеттерін өздігінен тәрбиелеу жеке дамудың негізі болып табылады. Өзін түсіну үшін, яғни адам "мен кім екенімді" саналы түрде түсіне бастағанда, бұл өзін-өзі бағалаудың бірегей жүйесі, оның негізінде ол басқа адамдармен қарым-қатынас орнатады, өзіне қатысты жағдайлар [3].

Шын мәнінде, адамның жеке дамуының психологиялық мазмұны оның өмір салтымен анықталады, бірақ міндетті түрде оның психикалық өмірінің түрі емес. Психикалық денсаулығының әртүрлі деңгейлері бар адамдар өздерінің дамуын әртүрлі тәсілдермен жоспарлап, ұйымдастыра алады [1]. Сондай-ақ, адамның ақыл-ой деңгейінде және оның жеке басының деңгейінде жеке дамуды ажырату қажет. Жеке даму-бұл саналы, когнитивті және ерікті процестердің дамуы. Интеллектуалды тұлғаны дамыту, ең алдымен, әлеуметтік қасиеттерді, байланыстар мен қатынастарды дамыту болып табылады.

Жеке білім келесі салаларды қамтиды. Физикалық «мен» - адамның физикалық денсаулығының жай-күйі, физикалық қасиеттері мен қабілеттерінің дамуы туралы ойлары. Басқа адамдармен ынтымақтастық пен қарым-қатынас жасаудың Әлеуметтік және адами қабілетін сипаттайды. «Мен» санасы адамның ішкі әлем туралы идеясын тудырады. Бірақ еліміздің осы саласындағы зерттеушілерінің пікірінше, адамның мінезі мен оның шынайы мәні арасында үлкен қашықтық бар. Ресейлік білім беру жүйесіндегі адамның жеке басының түрі, дене шынықтыру және спорт туралы: инновация мен даму қаупі әрдайым сенімді бола бермейді және бұл пікірталас әсіресе жас балаларда айқын көрінеді. Адам дамуының мақсатына, бағыты мен әдістеріне байланысты жоба нақты әрекеттерді анықтайды. Жақын болашаққа арналған стратегия және болашаққа арналған стратегия.

Жеке тұлғаны дамыту қажеттілігі нақты «мен» экстремалды арасындағы қашықтыққа сәйкес келеді. Бұл «Менің кім екенімді ғана емес, кім болғым келетінін» де түзету жағдайы болды. Болашаққа ұмтылу дамуға ұмтылады. Даму-бұл адамның негізгі жолы, ол адамның әлемнің еркін азаматы ретінде оның өмірінде алға басуының негізгі қажеттілігін көрсетеді. Тұлғалық тәрбие адамды жеке, жақсы дамыған дамуға, нақты мансаптық дағдыларға, тұлғалық дамудың әдістері мен әдістеріне деген қажеттілікті дамытуға үйретуі керек.

Жоғарыда айтылғандай, тұлғаның дамуын жоспарлау процесі жеке бағалауға негізделген мақсаттар мен мақсаттарды қоядан басталады. Сыртқы бағалаудың өзін-өзі бағалауға сәйкес келуі өте маңызды, бұл өте сирек кездеседі. Өзін-өзі бағалаудың жоғарылауы өзін-өзі дамытуды ынталандырмайды (Мен өте тік адаммын), өзін-өзі бағалаудың жетіспеушілігі-субъект өзін-өзі көрсетуді ұнатпайды, өзі туралы ойлау қажеттілігін сезінеді, өзі туралы ойламайды-қоршаған әлемді, өзін және оның осы дүниедегі орнын түсінбейді. Адамның жасы әлеуметтік-психологиялық мағынада неғұрлым үлкен болса, оның ерік-жігері мен даму қабілеті, қарапайым дамудың бір деңгейінен екінші деңгейіне-күрделірек, сапалы түрде өту қабілеті соғұрлым жоғары болады.

Иә, іс жүзінде адам ғана өзін, өзінің әлсіз және күшті жақтарын, қабілеттерін дұрыс бағалай алады және адамға бағытталған даму мақсатын қоя алады. Тұлғаны дамытудың мақсаты жұмыстың мақсатымен байланысты. Еңбек пен жеке тұлғаның дамуы арасындағы ішкі байланыс, егер мен жеке дамумен және өзін-өзі дамытумен айналыспасам, жұмыста жетістікке жете алмайтындығымнан көрінеді. Өткен тәжірибе мен жұмыс туралы ескі білімге сүйене отырып, мен роботқа айналамын. Тұлғаның дамуы тек жеке болуы мүмкін. Белсенді әрекеттерсіз және үлкен әлеуметтік мақсаттарға қол жеткізусіз тұлғаның дамуы толық және шектеулі болмайды. Өзін-өзі жетілдірудің нақты мақсаты-адам болып қалу.

Оқушылардың тұлғалық дамуында олардың тұлғалық дамуы туралы тәрбиелік нұсқаулар болуы мүмкін емес. Стандартты әдістерді қолданатын және әдетте қарапайым оқушыға арналған дәстүрлі білім беру және оқыту жүйесі оқушының жеке ерекшеліктеріне тікелей назар аударуға мүмкіндік бермейді. Нәтижесінде оқушының тұлғалық даму процесі мұғалімдердің бақылауында болады және өздігінен дамиды, бұл біржақты, дөрекі және ыңғайсыз өмір салтына әкелуі мүмкін, өйткені жастар өмір мен демалыс кезеңіне ұмтылады. олардың даралығын көрсетеді. Олардың мінез-құлқы мен әрекеттері қоғамға қарсы бағытталмағаны анық [5].

Әр оқушының жеке басының әртүрлілігі мен бірегейлігіне байланысты олардың тұлғалық дамуын академиялық басқарудағы қиындықтар артады. Бірақ көңіл-күй жағдайына қарамастан, адамның дамуын адамнан адамға басқарудың жеке тәсілі көзқарастардың айырмашылығына байланысты оқу процесін қиындатып қана қоймайды, сонымен қатар көмектеседі, өйткені әдістер мен әдістердің біркелкілігі қажет емес. адамнан адамға адам дамуын басқару, бұл қоғам үшін қажетті бағыт болып табылатын психикалық жағдайды айтарлықтай өзгертпейді.

Өзін-өзі дамытудағы академиялық көшбасшылық мәселесі әсіресе жас кезінде өткір болуы мүмкін. Жастардың әлі өз бетінше даму қабілеті жоқ, бұл оларға қиын тапсырманы шешуге көмектесуі керек. Танымдық дамудың әлсіз жақтарын анықтау, тұлғалық дамудың мақсаттарын қою және оларды шешудің жолдары мен құралдарын табу.

Тұлғалық қасиеттерді жақсарту тәсілдеріне мыналар жатады:

1. Өзін-өзі тәрбиелеу арқылы жаңа зияткерлік құрылымдарды дамыту.
2. Адам өзін қалай өзгерту керектігін ойлауы, ескі әдеттер мен әдет-ғұрыптардан бас тартуы үшін.
3. Тиімділік пен тұрақтылықты өз бетіңізше сақтаңыз.

Қорытынды

Біздің ғалымдар баланың даму жағдайынан мұғаліммен бірге баланың тұлғалық дамуының тәрбиелік құндылығына көшу жақында пайда болған білім берудің жаңа формуласы деп болжайды. Егер біз білім беру идеяларымызды философияның даму логикасына біріктіре алмасақ, біз түсінбеушілік тудырамыз: біз баланы дамытамыз [4].

Тұлғаның дамуы - бұл жасөспірімнің табиғи және әлеуметтік табиғатын өзгерту тәсілі, процесі және нәтижесі. Бұл жасөспірімге көп өлшемді, тұтас болуға және өзінің даралығының, өзін-өзі анықтауының барлық көріністерінде нақты пайымдаулар жасауға мүмкіндік береді. Алайда қоғамдағы және тұлғаға бағытталған санадағы тұлғалық даму мәселесі жеке және әлеуметтік мәртебеге ие бола алды деп айту әлі ерте секілді.

Әдебиеттер тізімі

1. Водопьянова Н.Е. Психодиагностика стресса /Практикум по психологии. СПб: Питер, 2009. – 336 с.
2. Ильин Е.П. Психология спорта. – СПб.: Питер, 2011 – 352 с.
3. Куриленок Д.Ю. Мотивация учебной деятельности студентов по специальности «технический труд, физическая культура» / Д.Ю. Куриленок // Физическое воспитание и современные проблемы формирования здоровья молодежи: материалы конференции. Гродно, 25–27 апреля. – Беларусь, – 2011. – С. 228–229.
4. Проблемы и перспективы развития физической культуры в системе оздоровления молодежи: Материалы международной научно-практической конференции под ред. к.п.н., проф. А.Г. Рубис – СПб.: ФГБОУ ВНО «СПГУТД» 2013. – 281 с.
5. Коростылева Л.А. Проблема самореализации личности в системе наук о человеке. /Л.А. Коростылева. // Психологические проблемы самореализации личности. СПб. Изд-во СПбГУ. 1997. - С.239.
6. Ильин, Е.П. Психология спорта / Е.П. Ильин. – Питер, 2018. – С. 352.
7. Всероссийской научно-практической конференции "Физическая культура и спорт в системе высшего образования" 2011 – 107с.

Н. А. Рысбаев*, Е. М. Утебеков

старший преподаватель, ЮКУ им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан

старший преподаватель, ЮКУ им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан

***Автор для корреспонденции: mersh_zhan@mail.ru**

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ САМОРАЗВИТИЯ СТУДЕНТА

Аннотация

Одна сторона рассматриваемой в статье проблемы направлена на изучение методики исследования проблемы саморазвития учащихся как совокупности признаков, понятий, законов и знаний о саморазвитии как определенной области объективной действительности и процессе усвоения этих знаний, а другая-как процесса их формирования и практического применения. Педагогика выражает саморазвитие человека с точки зрения непрерывного саморазвития, формирования навыков саморазвития и саморазвития. Особое место в вопросе саморазвития занимает психологическая наука. Такой подход не случаен. Саморазвитие, прежде всего, выражает тему саморазвития, его индивидуальность и внутреннюю сущность. Проблема субъекта и его личности-это, прежде всего, психологическая проблема. Индивидуальность, как совокупность характерных личностных характеристик и качеств, позволяет отличать одного человека от другого. Саморазвитие учащихся обязательно включает педагогическое пособие по их саморазвитию. Традиционная образовательно-образовательная система, использующая стандартные методы и обычно предназначенная для среднего ученика, не позволяет правильно ориентироваться на индивидуальные особенности учащегося.

Ключевые слова: саморазвитие, самосовершенствование, навыки, идеи, знания, формирование индивидуальности и личного мнения.

N. A. Rysbayev*, E. M. Utebekov
senior lecturer, M. Auezov SKU, Shymkent, Kazakhstan
senior lecturer, M. Auezov SKU, Shymkent, Kazakhstan
***Corresponding Author's Email:** mersh_zhan@mail.ru

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF STUDENT SELF-DEVELOPMENT

Abstract

One side of the problem considered in the article is aimed at studying the methodology of studying the problem of student self-development as a set of signs, concepts, laws and knowledge about self-development as a specific area of objective reality and the process of assimilation of this knowledge, and the other- as a process of their formation and practical application. Pedagogy expresses a person's self-development in terms of continuous self-development, the formation of skills for self-development and self-development. Psychological science occupies a special place in the issue of self-development. This approach is not accidental. Self-development, first of all, expresses the theme of self-development, its individuality and inner essence. The problem of the subject and his personality is, first of all, a psychological problem. Individuality, as a set of characteristic personal characteristics and qualities, makes it possible to distinguish one person from another. Students' self-development necessarily includes a pedagogical manual for their self-development. The traditional educational system, which uses standard methods and is usually designed for the average student, does not allow for proper orientation to the individual characteristics of the student.

Key words: self-development, self-improvement, skills, ideas, knowledge, the formation of individuality and personal opinion.

Қатынасхаттар үшін жауапты автор туралы ақпарат:

Н. А. Рысбаев e-mail: mersh_zhan@mail.ru

Information about the author responsible for contacts:

N. A. Rysbayev

e-mail: mersh_zhan@mail.ru

Информация об авторе, ответственном за сообщения:

Н. А. Рысбаев

e-mail: mersh_zhan@mail.ru